

FISJ
TK

31(480)163

MUISTIO

TILASTOKESKUS

Tekijä	Pvm	No
Maataloustilasto Timo Korva	1973-09-15	22

SELVITYS MAATALOUDEN TILASTOTOIMINNASTA

SUOMESSA VUONNA 1973

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
Selvityksen tarkoitus	1
1. Maatalouden tilastointi	2
1.1. Maatilahallituksen tilastotoimi	2
1.1.1. Varsinainen tilastotoiminta	2
1.1.2. Hallinnolliset tilastot	8
1.2. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tilastotoimi	9
1.2.1. Maatalouden tuottoja ja kustannuksia koskevat laskelmat	9
1.2.2. Maatalouden kannattavuustutkimus	10
1.2.3. Ravintotaselaskelmat	11
1.2.4. Maataloustuotteiden ja -tarvikkeiden hintatilasto	12
1.3. Tilastokeskuksen maataloustilastot	16
1.4. Muita maataloustilastoja laativia viranomaisia ja laitoksia	21
1.4.1. Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitos (PSM)	21
1.4.2. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos	23
1.4.3. Maa- ja metsätalousministeriö	23
1.5. Mehiläishoidon tilastot	24
1.6. Turkistarhauksen tilastot	24
1.7. Eräitä muita maataloustilastoja	25
2. Metsästys ja kalastus	26
2.1. Metsästys	26
2.2. Kalastus	27

SELVITYS MAATALOUDEN TILASTOTOIMINNASTA SUOMESSA VUONNA 1973

Selvityksen tarkoitus

Valtion tilastotoimen vuosille 1973-77 vahvistetun kehittämissuunnitelman mukaisesti tilastokeskuksen tehtävänä on mm. ryhtyä koordinoimaan ja kehittämään maatalouden tilastointia. Koordinointityön ensimmäisenä vaiheena pyritään tässä selvityksessä kartoittamaan maatalouden sekä myös metsästyksen ja kalastuksen alalla tällä hetkellä tapahtuva tilastotoiminta.

Koska maatalouden osalta tilastointia suorittavat nykyisin monet eri viranomaiset ja laitokset, pyritään selvityksellä antamaan kullekin tilastonlaatijalle kokonaisvaltainen kuva alan tilastoinnista yleensä. Tästä syystä selvitys ei sisällä kovin yksityiskohtaista ("tyhjentävää") tarkastelua. Esim. eri tilastoissa käytettyjen käsitteiden, luokittelujen ja tunnusjärjestelmien yhtenäisyyteen ei ole kiinnitetty huomiota. Ensimmäisessä sijassa on pyritty selvittämään maatalouden sekä metsästyksen ja kalastuksen osalta

- tilastoja laativat viranomaiset ja laitokset
- tilastojen sisältämä informaatio pääpiirteissään
- tilastojen perusaineistojen keräämismenetelmät sekä tiedustelujen ajankohdat ja/tai frekvenssit ja
- tilastojulkaisut sekä niissä käytetyt tulostusalueet.

1. Maatalouden tilastointi

Virallisen toimialaluokituksen ¹⁾ mukaan maatalouteen luetaan maanviljelyn ja kotieläintalouden lisäksi puutarhanviljely ja -hoito, poronhoito, turkiseläinten- ja mehiläistenhoito sekä maatalouspalvelukset, joita ovat maatalouskoneiden vuokraus käyttäjineen, tuhoeläinten ja kasvitautien torjunta, maataloustuotteiden tarkastus ja keinosiemennys. Vaikka virallisen toimialaluokituksen mukaan eläinlääkintäpalvelukset luetaan yhteiskunnallisten ja yksityisten palvelusten luokkaan, on ne tässä kuitenkin esitetty lyhyesti.

1.1. Maatilahallituksen tilastotoimi

Maatilahallituksen (MTH) tilastojen pohjana olevan perusaineiston hankintatavan mukaan voidaan periaatteessa puhua kahdenlaisesta tilastoinnista: 1) ns. varsinainen tilastotoiminta, jonka pohjana on MTH:n erityisesti tilastointitarkoituksia varten hankkima perusaineisto ja 2) ns. hallinnollinen tilasto, jonka perusaineiston MTH saa hallintotoiminnan yhteydessä.

1.1.1. Varsinainen tilastotoiminta

MTH:n tilastotoimisto kerää vuosittain (tai lyhyemmin aikavälein) perustietoja maanviljelystä, kotieläintaloudesta sekä puutarhanviljelystä ja -hoidosta vähintään 1 ha:n peltoa ja/tai puutarhaa käsittäviltä tiloilta. Lisäksi MTH kerää 10-vuosittain tietoja maatiloihin kuulumattomista, vähintään 2 ha:n metsäpalstoista (metsälötilasto) ja turkiseläintarhauksesta. Näiden toimialojen tilastojen sisältämä informaatio pääpiirteissään, tietojen keruumenetelmät sekä tiedustelujen frekvenssit esitetään taulukossa 1.

1) Vuonna 1972 vahvistetun toimialaluokituksen ensimmäisen luokan pääryhmitys on 1) maatalous ja metsästäys, 2) metsätalous ja 3) kalastus. Vanhemman luokituksen, joka on pääosiltaan vielä edelleen käytössä, mukaan metsästäys muodosti kalastuksen kanssa oman pääryhmän. Metsätalouden tilastointiin voi parhaiten perehtyä Metsätaloustilastollisen vuosikirjan avulla (SVT XVII A:4 tai Folia Forestalia 165).

Tietojen keräämisessä käytettävä otantamenetelmän kehikko on rakennettu joka 10. vuosi suoritettavan yleisen maatalouslaskelman perusteella. On käynyt kuitenkin ilmeiseksi, että tästä menettelystä aiheutuu otantaan perustuvien tietojen kohdalla 10-vuotiskauden lopulla virheellisyyksiä, etenkin aluetasolla, sillä elinkeinorakenteen muuttuessa nopeasti heikkenee myös otoksen edustavuus siinä perusjoukossa, jota se on tarkoitettu kuvaamaan. Mm. tämä vaikeus poistuu ja koko maataloustilastojen tuottaminen nopeutuu, kun MTH alkaa käyttää tilastotuotantonsa perusaineistona vuosittain ajan tasolla pidettävää maatilarekisteriä.

Maatilarekisteri: 1) MTH:n maatilarekisteri perustettiin vuoden 1972 alussa, jolloin maatilatalouden veroilmoituksen yhteyteen liitetyllä lomakkeella pyrittiin keräämään tiedot kaikilta vähintään 1 ha peltoa ja/tai puutarhaa käsittäviltä maataloilta. Tämä ensimmäinen kysely tuotti vastauksen noin 92 %:lta tiloista. Erilliskyselyjen ja vuoden 1973 alussa suoritettujen päivityksien yhteydessä perustiedot on saatu rekisteriin n. 96 %:lta tiloista. Maatilarekisteri pidetään ajan tasalla vuosittain veroilmoituksen yhteydessä jätettävällä lomakkeella kerättävien tietojen avulla.

Maatilarekisterin ensisijaisena käyttötarkoituksena on muodostaa sellainen ajan tasalla oleviin tietoihin pohjautuva perusaineisto, jota voidaan käyttää kehikkona erilaisten otantaan perustuvien maataloustilastojen tuotannossa. Rekisteriin liitettyjen henkilö- ja tilatunnusten avulla perusaineiston tietoja voidaan lisäksi yhdistää muiden rekisterien sisältämien tietojen kanssa. Maatilarekisteriä varten tiedustellaan kaikilta vähintään 1 pha:n tiloilta vuosittain seuraavat perustiedot:

- maatilatunnus (kunnan kunnanumero = Kelan koodi sekä kunnan sisällä juokseva tilanumero)
- pinta-aratiedot käytössä olleista erilaisista maa-alueista

1) Muita rekistereitä: Verohallituksessa verovelvolliset maatilat; MTH:ssa metsätilaluettelo (yli 2 ha); Metsähallituksessa valtion metsien pinta-alarekisteri.

- pinta-aloissa tapahtuneet muutokset ja muutosten syyt,
- viljelijän nimi ja osoite,
- viljelijän henkilötunnus ja
- päätilan nimi ja rekisterinumero.

Päivitystiedustelussa käytettyyn lomakkeeseen sisältyy lisäksi osa, jossa voidaan tiedustella kunakin vuonna aina eri asioita ajankohtaisen tietotarpeen mukaan. Kyselyn kohteesta päättää vuosittain Maataloustilastotoimikunta. Tähän mennessä lomakkeen vaihtuvassa osassa tiedustellut asiat ovat kotieläinten lukumäärät (31.12.-71) ja maatilojen ihmistyövoiman käyttö (31.12.72). Maatilarekisteriä on tarkoitettu käyttämään maatalahallituksen otantatiedustelujen kehikkona vuodesta 1974 lähtien.

MTH:n tilastojulkaisut: Yleisen maatalouslaskennan tulokset sekä maatalouden vuositilasto julkaistaan sarjassa "Suomen Virallinen Tilasto III, Maatalous". Lisäksi MTH julkaisee sarjaa "Maataloustilastollinen Kuukausikatsaus" sekä sarjaa "Maatalahallituksen tiedonantoja" (kerran vuodessa), joka käsittelee vuorovuosin karjantarkkailun, Siementarkastuslaitoksen ja Maanviljelyskemian laitoksen toimintaa.

Tulostusalueet: Maatalahallituksen tilastoissa tavallisimmin käytetty tulostusalue on maatalouskeskus, joita on 18 kpl (15 suomenkielistä ja 3 ruotsinkielistä). Koska maatalouskeskusten alueet eivät ole suoraan yhteneviä minkään tavallisimman tilastoaluejaon (lääni, talousalue, seutukaava-alue) kanssa on MTH:n tilastojen käyttö muiden tilastojen yhteydessä erittäin vaikeaa. Vuoteen 1970 saakka MTH julkaisi tilastonsa maanviljelysseuroittain, joita oli 21 kpl. Kunnittaisia tuloksia MTH:n tilastoista saadaan vain joka 10. vuosi yleisen maatalouslaskennan yhteydessä. Maatilarekisteripohjaisen tilastotuotannon alettua on kuitenkin mahdollista tuottaa tarvittaessa koska tahansa tiettyjä kunnittaisia tilastoja sekä muodostaa tulostusalueet sellaisiksi, että vertailu muihin tilastoihin käy aluejaon puolesta mahdolliseksi.

Taulukko 1. Maatilahallituksen tilastotoimiston tilastotuotanto perusaineiston hankintamenetelmät sekä tiedustelujen ajoitus pääpiirteittäin vuonna 1973

Tilastotyyppi	Kerätty informaatio	Aineiston keräämismenetelmä	Tiedustelun aika ja/tai frekvenssi
1. Maanviljely ja kotieläintalous			
<u>Tuotantoresurssit:</u>			
Maa	- tilojen lukumäärät ja omistussuhteet - maan käyttöajit	- maatalouden peruslaskenta. Maatilarekisterin käyttöönoton jälkeen rekisterin päivityksen yhteydessä - tilastoasiamiehet suorittavat haastattelun noin 12 500 otostilalla;	- peruslaskennasta, joka 10. vuosi; Maatilarekisteristä vuosittain - kahdesti vuodessa (kesä- ja joulukuu); Maatilarekisteristä vuosittain (tohtaalaisena) - vuosittain (kesäkuu)
Rakennukset	- peltoalan käyttö (26 viljelyskasvin osalta) - rakennusten ja muiden tuotantolaitteiden määrä, varustetaso, koko, ikä, rakennusaine yms.)	- kuten maankäyttöajit - maatalouden peruslaskenta	- joka 10. vuosi
Koneet ja laitteet	- koneiden ja laitteiden lukumäärät ja omistussuhteet (viljelijäin omat ja yhteiset)	- maatalouden peruslaskenta	- joka 10. vuosi ¹⁾
Kotieläimet	- kotieläinten lukumäärät (hevot, nautakarja, siat, lampaat, siipikarja ja mehiläisyhdyskunnat)	- tilastoasiamiehet suorittavat tiedustelun n. 12 500 otostilalla	- kahdesti vuodessa (kesä- ja joulukuu); siat ja lampaat lisäksi maaliskuu- ja syyskuussa
Ihmistyövoima	- maataloudessa työskennelleiden henkilöiden määrä (sukupuoli; viljelijä, puoliso, perheenjäsen, palkkaväki) ja työpanos tunteina maatilalla ja ansiotyössä tilan ulkopuolella - maatalouden työvoiman ikärakenne ja koulutus	- tilastoasiamiehet suorittavat tiedustelun n. 12 500 otostilalla - maatalouden peruslaskenta	- kesäkuussa (ajalta 16.12.-15.6.) ja joulukuussa (ajalta 16.6.-15.12.) - joka 10. vuosi
<u>Tuotantopanosten hankinta ja käyttö²⁾</u>			
Ostoväkirehut	- tiloilla hankitun ostoväkirehun määrät ja käyttö (nautakarjalle, siioille, siipikarjalle, muille)	- tilastoasiamiehet suorittavat tiedustelun n. 12 500 otostilalla	- kesäkuu
Polttoaineet	- puun (eri laadut), kivihiilen, koksen, polttoöljyn, nestekaasun tai muun polttoaineen käyttö lämmitykseen	- kuten edellä	- kesäkuu

1) Koneiden ja laitteiden lukumääriä samoin kuin myös muita tietoja voidaan kysyä maatilarekisterin päivityksen yhteydessä vuosittain. Peltojen sadetuslaitteiden määriä on tiedusteltu vuoden 1972 joulukuun otantatiedustelussa.

2) Kasvinviljely- ja kotieläintuotannon tiloilla tuotantopanoksina käytetyt määrät selvitetään tuotannon käyttölaskelmien yhteydessä.

Tilastotyyppi	Kerätty informaatio	Aineiston keräämismenetelmä	Tiedustelun aika ja/tai frekvenssi
Kasvinviljelytuotanto:			
Satoarviot	Sadon kehitys kasvukauden aikana - 1) syyskylvöjen talvehtiminen ja kevätkylvöt - 2) viljelykasvien ennakkosatoarviot.	- paikallisten tilastoasiamiesten henkilökohtainen arviointi	- heinäkuu
Sadon määrät	- viljelykasvien sadot; laatu- ja määrä	- postitiedustelu n. 25 000 otostilalle	- lokakuu (15. päivänä)
Tuotannon käyttö ja viljavarastot	- tärkeimpien viljalajien ja perunan käyttölaskelma - kotimaisen viljan kauppantuoto - Valtion Viljavaraston kotim. ja ulkom. viljan varastot - ulkomaisen viljan tuonti - rehuryllyjen ja -sekoittamoiden kotim. rehuviljan ostot ja varastot	- tilastoasiamiehet suorittavat tiedustelun n. 12 500 otostilalla - tiedot Valtion Viljavarastolta - tiedot Valtion Viljavarastolta - tiedot Valtion Viljavarastolta - postitiedustelu (totaalinen)	- heinäkuu - kuukausittain - kuukausittain - kuukausittain - kuukausittain
Kotieläintuotanto:			
Maito	- maataloilla (väh. 1 pha) tuotetun maidon määrä ja käyttö (mm. meijeriin viedyn, viljelijätalouksissa kulutettu maito, tinkimaito) - meijereiden vast. ottama maito ja maidon käyttö meijereissä (myös maidonläh. lkm. meijeripiireittäin - meijereiden maidonlähettäville tilittämät lisä- ja jälkitilit	- tilastoasiamiehet suorittavat tiedustelun n. 12 500 otostilalla - postikysely kaikkiin meijereihin - kuten edellä	- kesä- ja joulukuu - kuukausittain - vuosittain
Kananmunat	- tuotanto ja käyttö	- otantalaskelman yhteydessä	- kesä- ja joulukuu
Liha	- tilojen ulkopuolella tapahtuvat teurastukset (kotieläinlajeittain) 1) - maataloilla tapahtuvat teurastukset	- postikysely kaikille teurastamoille ja teurastuttajille - tilastoasiamiehet suorittavat tiedustelun n. 12 500 tilalla	- kuukausittain - kesä- ja joulukuu
Tuotantoennusteita varten koottava tilasto	- sikojen astutusten määrät - kanojen haudontojen ja poikas- kasvatusten määrä	- postikysely n. 1 200 otantamenetelmällä valitulta yksityiseltä karjujen pitäjältä sekä kaikilta karjuasemilta ja keinosiemennisyhdistyksiltä - postikysely kaikilta hauto- moilta ja poikaskasvat- moilta	- kuukausittain - kuukausittain
2. Puutarhanviljely ja -hoito			
Viljelyalat	- puutarhojen ja kasvihuoneiden lukumäärät 2) - puutarhojen ja kasvihuoneiden käyttö eri kasveille (alat ja/tai)kappalemäärät)	- maatalouden peruslaskenta - tilastoasiamiehet suorittavat tiedustelun n. 3 500 otostilalta	- joka 10. vuosi - kesäkuu

1) Ei poronliha

2) Tiedot omakoti-, huvila- ja palstapuutarhoista saadaan väestölaskennan yhteydessä.

Tilastotyyppi	Kerätty informaatio	Aineiston keräämismenetelmä	Tiedustelun aika ja/tai frekvenssi
Satoarviot	- puutarha- ja metsämarjojen satoarviot - hedelmien ja vihannesten satoarviot	- n. 1 600 paikallisen tilastoasiamiehen tai muun tiedonantajan henkilökohtainen arvio - n. 900-1 000 tilastoasiamiehen arvio	- kesäkuu - elokuu
Sadot	- puutarhakasvien satojen määrät	- postitiedustelu n. 7 000 otostilalta	
3. Turkiseläintarhaus			
Tuotantorakenteet	- tarhojen lkm, häkkien ja katojen lkm, koneet ja laitteet	- yleinen maatalouslaskenta, haastattelu jokaiselta turkistarhalta	- joka 10. vuosi
Eläinten luku	- laji, siitoseläimet, pennut		
Rehunkäyttö	- valmistus, osto		
Ihmistyövoima	- oma ja vieras työvoima vakinaiset ja tilapäiset (miehet, naiset)		

Poronhoidosta ja mehiläistenhoidosta ei MTH:ssa ole tilastoa. (Mehiläisyhdyskuntien lukumäärä tosin kysytään otantatiedustelun yhteydessä vähintään 1 ha peltoa käsittäviltä tiloilta kahdesti vuodessa kesä- ja joulukuussa.) Maatalouspalvelujen käytöstä ei MTH niin ikään laadi tilastoa.

1.1.2. Hallinnolliset tilastot

Hallinnollisilla tilastoilla tarkoitetaan tässä niitä MTH:n tilastoja, jotka laaditaan MTH:een eri lakien perusteella lähetettyjen hakemusten ja asiakirjojen sekä MTH:ssa tehtyjen maataloutta koskevien päätösten ja ratkaisujen perusteella. Koska nämä tilastot perustuvat kussakin tapauksessa tiettyyn lakiin tai vastaavaan, ei tilastoilla ole sellaista yleistä maatalouden rakennetta ja tuotantoa kuvaavaa merkitystä kuin MTH:n ns. varsinaisella tilastotuotannolla. Kuitenkin kyseisten lakien ja asetusten toteutumista ja niiden vaikutuksia seurattaessa mainitut tilastot ovat välttämättömiä. Mainituista tilastoista tärkeimpiä ovat

- maankäyttölain soveltamisalaa koskevat tilastot,
- maatalouden perusluotosta annetun lain mukaisia lainoja koskeva tilasto,
- salaojituslain nojalla myönnettyjä lainoja koskeva tilasto,
- kalastuslainoja koskeva tilasto,
- maataloustuotannon tasapainottamista koskeva tilasto (pellonvaraustoiminta, lehmien tapporahat),
- maatalouden tukemista hintapoliittisin toimenpitein koskevat tilastot (pinta-alalisät ja erilaatuiset muut tuet ja avustukset) ja
- porotilalain sovellutuksia koskevat tilastot.

Edellä mainitut tilastot julkaistaan MTH:n Maataloustilastollisessa kuukausikatsauksessa. Tilastojen tulostusalueena on koko maa.

Tässä ja taulukossa 1 esitetyjen tilastojen lisäksi MTH julkaisee Maataloustilastollisessa kuukausikatsauksessaan Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen (MTT) laatimia (laskettu Pellervo-seuran Markkinatutkimuslaitoksen ja Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen painotettuina keskihintoina) tuottajahintatilastoja peltoviljely- ja kotieläintuotteista sekä MTT:n laskemia indeksisarjoja maataloustuotteiden tuottajahinnoista, maatalouden tarvikehinnoista, rakennuskustannuksista sekä kone- ja kalustokustannuksista (kts. kappale 1.2.4.).

Lihan osalta hintatilaston laatiminen on kuitenkin siirtymässä em. tutkimuslaitoksilta MTH:een huhtikuussa 1973 maataloustulo- ratkaisun yhteydessä tehdyllä päätöksellä. Lihan tuottajahinta- tilaston laatimiseen MTH:lla onkin parhaimmat edellytykset, sillä sen kuukausittain suorittama tiedustelu kohdistuu kaikkiin teurastamoihin ja teurastuttajiin, kun taas aiempi hinta- tilasto ei perustunut totaalitytöihin.

1.2. Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen tilastotoimi

Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos (MTT) tekee laskelmia

- maatalouden tuotto- ja kustannuseristä (ns. maatalouden kokonaislaskelma) sekä maataloustulon kehityksestä,
- maatalouden kannattavuudesta,
- ravintotaseista ja
- maataloustuotteiden ja tarvikkeiden hinnoista.

1.2.1. Maatalouden tuottoja ja kustannuksia koskevat laskelmat

MTT:n tehtävänä on maataloustulolakien edellyttämien laskelmien teko ja tässä käsiteltävä tilasto on muodostunut seurattaessa maataloustulon kehitystä eri hintalakien pohjalta. Maatalouden kokonaislaskelma ei kuitenkaan käsittele koko maataloutta, sillä siihen sisältyy ns. varsinaisen maatalouden - maanviljely ja kotieläintalous - lisäksi vain avomaalla tapahtuva puu- tarhanviljely. Näin ollen kokonaislaskelmasta puuttuvat lasin- alainen viljely, poron- ja mehiläistenhoito sekä turkistarhaus, jotka kaikki luetaan käytössä olevan toimialaluokituksen mukaan maatalouteen.

Maatalouden tuottoja ja kustannuksia koskevat laskelmat laaditaan yhdistelemällä eri tilastoista ja muista lähteistä saatavia perustietoja. Laskelmat laaditaan kalenterivuositteittäin ja niissä käsitellään koko maata yhtenä alueena. Alueittaisia tuloksia ei siis lasketa. Kokonaislaskelman rakenne käy selville taulu- kosta 2 (sivu 17), jossa niin ikään rakennetta voidaan verrata lähinnä vastaavaan kansantulotilaston laskelmaan. Niiltä osin kuin tilastokeskuksen maataloutta koskeva kansantalouden tilin- pito vastaa MTT:n kokonaislaskelmaa, molempien tietolähteet ovat pääasiassa samoja.

1.2.2. Maatalouden kannattavuustutkimus

Maatalouden taloudellisessa tutkimuslaitoksessa suoritetaan jatkuvasti tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta. Kannattavuustutkimuksessa esitetään vuosittain kirjanpito-tilojen koko maata koskevia taloudellisia tuloksia sekä tutkimusalueittain ja tilasuuruusluokittain luokiteltuja tuloksia. Luokittelussa käytetään neljää tutkimusaluetta: Etelä-Suomi, Sisä-Suomi, Etelä-Pohjanmaa ja Pohjois-Suomi. Tilasuuruusluokkia on viisi (- 10 ha; 10-20 ha; 20-30 ha; 30-50 ha; 50- ha) ja ne on muodostettu maatalousmaan muunnetun alan perusteella. Muunnettu ala on määritetty siten, että puutarhamaan ja pellon alaan on lisätty laitumen ja niityn muunnettu ala, joka on saatu jakamalla näiden raha-arvo kulloinkin kyseessä olevan tilan keskimääräisellä peltohehtaarin arvolla.

Kannattavuustutkimuksessa on nykyisin mukana noin tuhat maatilaa. Kirjanpitoaineiston hankinnan ja kirjanpidon ohjauksen tiloilla suorittavat maatalouskeskukset ja vastaavat ruotsinkieliset järjestöt. Kaikki tutkimuksessa mukana olevat tilat ovat yksityisten viljelijöiden hallinnassa ja hoidossa. Koska tutkimuskirjanpito on huomattavan suuritöinen ja vapaaehtoisuuteen perustuva ei tutkimustilojen valinta otantamenetelmällä ole mahdollista. Tämän vuoksi kirjanpitotilojen ei voida katsoa sellaisenaan edustavan koko maatalouden keskimääräistä tasoa.

Kannattavuustutkimuksen tulokset esitetään alueittain ja tilasuuruusluokittain maatalousmaan muunnettua hehtaaria tai tilaa kohti laskettuina keskiarvoina. Näin lasketut luvut eivät kuitenkaan anna oikeaa kuvaa tarkasteltavana olevasta asiasta, koska kirjanpitotilojen keskimääräinen koko on suurempi kuin maan kaikkien tilojen keskikoko. Sen tähden on eri alueiden ja koko maan keskiarvot määritetty myös siten, että suuruusluokkien ja eri alueiden luvut on painotettu niillä suhdeluvuilla, jotka osoittavat maan kaikkien yli 2 pha:n tilojen peltoalan jakaantumisen eri suuruusluokkien ja alueiden kesken.

Kannattavuustutkimuksen tulokset julkaistaan vuosittain Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisusarjassa nimellä "Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta". Julkaisu sisältää tietoja maatalouden yleisistä edellytyksistä (sääolosuhteet, hinnat, palkat), maatalouden omaisuussuhteista (velat ja varat), rahaliikkeestä, maatalouden kokonaistuotosta ja sen rakenteesta, maatalouden liikekustannuksista ja niiden rakenteesta, investoinneista, maatalouden liiketuloksista (verotettava puhdas tulo, maatalousylijäämä, kannattavuuskerroin) sekä maatilametsätalouden rahatulosta ja -menoista, metsätyöpanoksista ja omasta metsästä saadun puutavaran käytöstä (polttopuut, muu tavara). Lisäksi julkaisuun sisältyy tiedot oman tilan maataloustuotteiden käytöstä viljelijäperheen ruokataloudessa.

1.2.3. Ravintotaselaskelmat

Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen ravintotaselaskelma sisältää ravintoaineista seuraavat tiedot:

- kotimainen tuotanto
- varastojen muutokset
- ulkomaan kauppa (vientä ja tuonti)
- käyttö: 1) eläinten rehuksi, 2) siemeneksi, 3) teollisuuden raaka-aineeksi a) ihmisravinnon tuottamiseen, b) ei-ravintotuotteiden tuottamiseen, 4) hävikki, 5) ihmisten ravinnoksi,
- kulutus henkeä kohti.

Ravintotaseen laskemisen yleinen pääperiaate on seuraava: Maassa tuotettujen elintarvikkeiden kokonaismäärään lisätään tuonti sekä otetaan huomioon kyseisenä aikana tapahtuneet varastojen muutokset, jolloin saadaan tarkasteltavana kautena käytettävissä olevien elintarvikkeiden kokonaismäärä. Kun tästä vähennetään vienti, käyttö kotieläimille, siemeneksi ja teollisuudessa sekä muihin tarkoituksiin kuin ravinnoksi käytetyt määrät samoin kuin erilaiset häviöt, osoittaa jäännös ihmisravinnoksi tiettyinä aikoina käytettävissä olevia määriä. Periaate siis edellyttää, että selvitetään kokonaistuotannon jakautuminen eri käyttömuotojen kesken.

Taselaskelman ajanjaksoksi on valittu satovuosi eli se aika, jonka kuluessa kauden alussa saatu sato käytetään. Suomessa, samoin kuin muissa pohjoisen pallonpuoliskon maissa laskenta-ajanjakso alkaa heinäkuun alusta. Vuodesta 1970 lähtien taseet on laskettu kuitenkin myös kalenterivuositain.

Ravintoaineiden tuotanto- ja käyttötietojen lisäksi ravintotaselaskelmien yhteydessä selvitetään eri ravintoaineiden keskimääräinen kulutus henkeä kohti kiloina vuodessa tai grammoina päivässä. Koska ravintotaselaskelmien tarkoituksena on kansan ravitsemustilan mittaaminen, on taseessa eri ravintoaineet muunnettu yhteismitallisiksi niiden sisältämien kalori-, proteiini (valkuais)- ja rasvamäärien perusteella.

Ravintolaskelmia varten tarvittavat perustiedot MTT saa pääasiassa maatalouden kokonaislaskelmia varten keräämiensä tietojen yhteydessä.

1.2.4. Maataloustuotteiden ja -tarvikkeiden hintatilasto

MTT laskee Pellervo-Seuran markkinatutkimuslaitoksen ja Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen hintatilastojen pohjalta tuottajahintatilastoa (PSM:n ja TTT:n hintojen painotettu keskiarvo) kuukausittain seuraavista maataloustuotteista:

- ruis, vehnä, rehuohra, rehukaura ja ruokaperuna sekä
- naudanliha, sianliha, lampaanliha, hevosenliha ja kananmunat.

MTT laskee lisäksi seuraavia hintaindeksisarjoja:

- maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi (kuukausittain),
- maatalouden tarvikehintaindeksi (kuukausittain),
- rakennuskustannusindeksi (neljännesvuositain) ja
- kone- ja kalustokustannusindeksi (neljännesvuositain).

Kaikki em. tilastot julkaistaan maatilahallituksen kuukausikatsauksessa.

Maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi: Indeksin perustasona on satovuoden 1956/57 hintataso. Laskelma perustuu PSM:n ja TTT:n keräämiin hintatietoihin, joista MTT laskee painotetut keskiarvot hintatilastoa varten. Indeksillä on kiinteäpainoinen, jossa kunkin tuotteen merkitys määräytyy satovuonna 1964/65 vallinneen tuotantorakenteen mukaan. Indeksissä ovat edustettuina seuraavat tuotteet:

Kasvinviljelytuotteet		Kotieläintuotteet	
	milj. kg		milj. kg
Ruis	111.0	Maito	3 630.4
Vehnä	271.5	Naudanliha	80.4
Myllyohra	37.7	Pikkuvasikan liha	3.2
Myllykaura	19.9	Sianliha	64.7
Mallasohra	12.3	Lampaanliha	2.0
Herne	1.0	Hevoseliha	4.0
Timotein siemen	0.1	Villa	0.3
Rypsi	6.4	Kananmunat	46.7
Sokerijuurikas	418.1		
Lanttu	28.8		
Ruokaperuna	426.8		
Teollisuusperuna	79.0		

Maatalouden tarvikehintaindeksi: Tarvikehintaindeksin perusarvo 1965/66 = 100. Indeksiiin sisältyvät kustannuserät ja käytetyt painot ovat seuraavat:

Väkirehut ja rehusuola	26.08 %
AIV-liuos ja -suola	0.45 %
Väkilannoitteet ja kalkki	42.25 %
Ulkomaiset siemenet	3.89 %
Kuorittu maito	15.33 %
Maatalouden sähkövoima	3.95 %
Nestemäiset polttoaineet	8.05 %

Maatalouden rakennuskustannusindeksi: MTT laskee tällä hetkellä neljännesvuosittain kahta eri indeksiä, joista vanhemman perusajankohta on 1961 II neljännes ja uudemman 1969. Indeksilaskelmat eivät sisällä maatalouden asuinrakennuksia.

a) Indeksi 1961/II = 100: Tämän indeksin neljännesvuosisarja julkaistaan maatilahallituksen kuukausikatsauksessa. Indeksien pohjana on sellainen keskikokoisen viljelyn tarvitsema talousrakennus, johon sisältyvät kaikki maatilalla tarvittavat talouktilat (navetan lisäksi talousrakennus sisältää mm. traktori-vajan, aitan, AIV-tornin ja puintitilat). Indeksirakennus on suunniteltu rakennettavaksi neljällä eri rakennusaineyhdistelmällä, joille kullekin rakennusaineyhdistelmälle on eri kustannuserien painot määrätty asutusviranomaisten toimesta Jyväskylän ympäristössä tammikuussa 1960 vallinneen hintatason mukaan. Eri rakennusaineyhdistelmien painorakenne on yhdistetty vuosien 1957-59 aikana valmistuneiden ASO:n lainoittamien talousrakennusten rakennusaineyhdistelmien suhteessa.

Indeksiä varten hintatiedot kerätään 8 kunnasta eri puolilta maata helmi-, touko-, elo- ja marraskuun 15. päiviltä. Kuntien hintailmoitusten perusteella laaditut osaindeksit punnitaan yhteen käyttämällä painoja, jotka on saatu kuntien edustamien alueiden karjamäärien nojalla. Tiedustelukunnat ovat Nurmijärvi, Laitila, Kurikka, Viitasaari, Heinävesi, Kalajoki, Hyrynsalmi ja Ylitornio. Näin saadun hintamateriaalin lisäksi indeksin laskemisessa käytetään MTK:n metsävaltuuskunnan keräämiä kanto-hintatietoja. Yleiskustannusten hintakehitystä seurataan tilastokeskuksen rakennuskustannusindeksin (1951 = 100) työmaan yleiskulujen perusteella.

b) Indeksi 1969 = 100: Tämä, samoin kuin aiikeisempikin indeksi, on kiinteäpainoinen Laspeyresin hintaindeksi. Koska kiinteäpainoinen indeksi vanhenee sitä nopeammin mitä voimakkaammin kehittyvästä alasta on kysymys, on myös maatalouden rakentamiskustannuksia seuraavan indeksin painorakenteen muuttaminen käynyt ilmeiseksi. Verrattuna vanhempaan maatalouden rakennus-

kustannusindeksiin ovat tässä indeksissä mm. rakennuslevyt, mineraalieristeet, metalliset tarvikkeet sekä vesijohto- ja viemäritarvikkeet saaneet aikaisempaa suuremman painon puutavara- ja työkustannusten suhteellisen osuuden laskiessa.

Rakennuskustannukset on ryhmitelty 14 eri osaindeksiin ja indeksin painojärjestelmien pohjana on 1 673 m³ käsittävä asutushallituksen rakennustoimiston suunnittelema 24 partta sisältävä nykyaikainen navettarakennus. Kustannusjakautuman pohjana oleva rakennus ylittää tämän hetkisen keskimääräisen rakennuskoon, mutta jo 1970-luvun puolivälissä indeksirakennus todennäköisesti vastaa silloista rakennuskokoa. (On myöskin todettu, että rakennuksen koko ei merkittävästi vaikuta tiettyjen rajojen puitteissa kustannusrakenteeseen.)

Perusajankohdan rakennuskustannukset on selvitetty asutushallituksen rakennustoimistossa. Indeksilaskelmissa käytetään keskusliikkeiden ilmoittamia ohjehintoja, jotka kerätään kunkin neljänneksen keskipisteen sekä lisäksi tammikuun 15. päivän kohdalta. Työpalkat saadaan Rakennusteollisuusliitolta ja tilastokeskuksesta vuosineljänneksittäin. Kuljetuskustannuksien kehitystä seurataan maataloustraktorien ja nestemäisten polttoaineiden hintakehityksen perusteella. Yleiskustannusten kehitys saadaan tilastokeskuksen rakennuskustannusindeksistä.

Maatalouden kone- ja kalustokustannusindeksi: Indeksien perusajankohta on 1961 II neljännes. Painojärjestelmän määrittämiseksi Maatalouskoneiden tutkimuslaitos on tehnyt koko maata koskevan laskelman, jossa on selvitetty poistojen, varaosien ja huoltotyön arvo vuoden 1961 hintojen ja vuoden 1959 maatalouslaskennan ja vuoden 1960 otantalaskennan mukaisten koneitten ja kaluston lukumäärien perusteella.

Indeksilaskennan hintatiedot kerätään helmi-, touko-, elo- ja marraskuun 15. päiviltä eri keskusliikkeiltä (Ford Oy, Hankkija, Kesko Oy, Labor, Muko Oy, SMK, SOK ja Valmet Oy). Huoltotyön kustannuskehitystä seurataan autokorjaamoiden keskituntiansion avulla ja tiedot saadaan tilastokeskuksesta.

1.3. Tilastokeskuksen maataloustilastot

Tilastokeskuksen varsinainen maataloustilastojen tuottaminen rajoittuu maataloutta koskevan kansantalouden tilinpidon sekä maataloustyöntekijöiden palkkatilaston laadintaan. Luonnollisesti maataloutta tavalla tai toisella kuvaavia tietoja sisältyy kaiken kaikkiaan hyvin moniin tilastokeskuksen laatimiin tilastoihin, joista tässä mainittakoon kotitaloustiedustelu sekä yleinen työvoimatiedustelu, jolla kerätään mm. tietoja maatalouden työpanoksesta.

Maataloutta koskeva kansantalouden tilinpito: Kansantulotilastossa maatalouteen kuuluvaksi luetaan kansainvälisten suositusten mukaisesti kasvinviljelyn ja kotieläintalouden ohella myös turkistarhaus, poronhoito, mehiläisten hoito ja kauppuutarhan pito. Mm. tältä osin kansantulotilaston maatalouslaskelmat poikkeavat MTT:n kokonaislaskelmasta. Muut kansantulotilaston maatalouden tuotantotilin ja MTT:n kokonaislaskelman rakenteen pääasialliset eroavuudet käyvät ilmi taulukosta 2, jossa niin ikään esitetään tuotantotilissä käytetyt pääasialliset tietolähteet. Tuoreimmat kansantulotilastot julkaistaan kolmesti vuodessa (huhtikuussa, elo-syyskuussa ja joulukuussa) tilastotiedotussarjassa KT.

Maataloustyöntekijöiden palkkatilasto: Tilastokeskus laatii maataloustyöntekijöiden palkkauksesta neljännesvuositilastoa. Palkkatiedustelun kohteena on noin 1 600 viljelmää ja tiedustelu koskee kunkin vuosineljänneksen keskimmäisen kuukauden tietoja (helmi-, touko-, elo- ja marraskuu). Postikyselyssä tiedustellaan 18-64-vuotiaiden viljelijäperheeseen kuulumattomien työntekijöiden kuukauden aikana tekemien työpäivien ja työtuntien määriä, ylityötunteja, työntekijöille maksettuja rahapalkkoja ja myönnettyjen luontoisetuuksien määriä. Maataloustyöntekijöiden palkkatilastotiedot julkaistaan neljännesvuosittain monisteina TK:n tilastotiedotussarjassa PA. Tilastossa ei käytetä mitään aluejaotusta.

Teulukko 2. Maatalouden tuotantotilin (kansantulotilasto) rakenne ja käytetyt tietolähteet
 "x":llä merkityt tuotto- ja kustannuserät eivät ole mukana MTT:n kokonaislaskelmassa.

Tuotto- ja kustannuserät	Tietolähteet	
	Määrätiedot	Hintatiedot
Tuotot:		
1. Kasvinviljelytuotanto		
- vehnä, ruis, ohra, kaura, herne x)	- Valtion viljavarasto (VVV)	- PSM ja TTT
- peruna: teollisuusperuna ruokaperuna	- Tärkkelysteoll. yhdistys	- sama
- sokerijuurikas	- maatalouden vuositilasto ja kotitaloustiedustelu	- PSM ja TTT
- öljykasvit	- sokerijuurikkaanviljelyn tutkimuskeskus	- sama
- kukat x)	- öljynpuristamot	- sama
- juurikasvit ja vihannekset	- ulkomaankauppa- ja kauppatilastot	- PSM ja TTT
- marjat ja hedelmät x)	- teoll.- ja maatalouden vuositilasto	- PSM ja TTT
- heinä x)	- maatalouden vuositilasto	- PSM ja MTT
- siemenet (omat viljatuotteet x)	- teoll. tilasto ja VVV	- teoll. tilasto ja PSM
- rehukasvit (omat välituotteet x)	- maat. vuositilasto ja VVV	- NTH
	- laskennallinen	-
2. Kotieläintuotanto		
- maito	- MTH	- sama
- liha	- MTH	- PSM ja TTT
- poronliha ja vuodat x)	- Paliskuntain yhdistys	- sama
- elävien eläinten vienti x)	- ulkomaankauppatilasto	- sama
- turkikset x)	- Suomen turkiseläinten kasvattajain liitto	- sama
- villa	- maat. vuositilasto ja teoll. tilasto	- PSM ja TTT
- hunaja x)	- Mekeli ja Sume ry	- sama
- kotivoim valmistuksessa syntynyt kuorittu maito x)	- laskennallinen	- PSM ja TTT
- munat	- MTH	- PSM ja TTT
- karjakannassa tapahtunut muutos x)	- laskennallinen	-
- metsätaloudessa tehty hevostyö x)	- työvoimatilasto	- palkkatilasto
- lanta (oma välituote) x)	- laskennallinen	-
3. Tukipalkkiot x)		
	- maatilahallituksen tukemiasiain toimisto ja valtion tilinpäätökset	-
Kustannukset:		
1. Ostot muilta elinkeinoilta		
- väkilannoitteet ja kalkki	- Kemira Oy	- sama
- poltto- ja voiteluaineet	- MTT, Maat. koneiden tutkimuslaitos	- Tampereen alueen vähittäishinnat (Shell ja Esso)
- sähkö	- Sähkölaitosten yhdistys 1)	- sama
- ostoväkirehut	- teoll. ja ulkomaankauppatilasto (laskennallinen)	- vahvistetut vähittäishinnat
- kuorittu maito	- MTH	- PSM ja TTT
- hera- ja maitojauhe	- PSM	- PSM
- rehunsäilöntäaineet	- Valio	- sama
- ostosiemenet 2)	- VVV ja Valtion siementarkastuslaitos	- maatalouden hintatmk. ja/tai keskusliikkeet
- polttopuut	- metsätaloutta koskeva kansantalouden tilinpito	-

1) Maatilan sähkönkulutuksesta maatalouden kustannukseksi katsotaan kansantulotilastossa 40 % ja MTT:n kokonaislaskelmassa 33 %.

2) MTT:n kokonaislaskelmassa otetaan huomioon vain tuontisiemenet.

Tuotto- ja kustannuserät	Tietolähteet	
	Määrätiedot	Hintatiedot
<ul style="list-style-type: none"> - tuholaistentorjunta-aineet - dieselvero - kukkien viljelykustannukset^{x)} - maatalouden rahtikust. ^{x)} - yleismenot - mehiläisten sokeri ^{x)} - eläinten tuonti ^{x)} 	<ul style="list-style-type: none"> - Maatalouden tutkimuskeskus - maatalouden hintatmk. - laskennallinen - lasketaan TK:ssa - MTT, kannattav. tutkimus - yhdyskuntien lkm x vakio - ulkomaankauppatilasto 	<ul style="list-style-type: none"> - sama - sama - sokerin väh. hinta - sama
<p>2. Korjaus- ja kunnossapito-kustannukset</p> <ul style="list-style-type: none"> - rakennukset - koneet ja kalusto 	<ul style="list-style-type: none"> - laskennallisia, pääasiassa maatalouden kannattavuustutkimuksen pohjalta 	
<p>3. Poistot</p> <ul style="list-style-type: none"> - rakennukset ja salaajat - koneet ja kalusto 	<ul style="list-style-type: none"> - laskennallinen tasapoistomenettely 	
<p>4. Palkat ja työnantajan sosiaalikulut</p> <p>-</p>		
<p>5. Korot ja muut tulotyyppierät</p> <ul style="list-style-type: none"> - pankkilainat - valtionlainat - yhteisöjen voitot ja verot 	<ul style="list-style-type: none"> - luottokantatilasto - MTH - tulo- ja omaisuustilasto 	<ul style="list-style-type: none"> - keskim. korko-% - sama

Kotitaloustiedustelu: Kotitaloustiedustelun avulla saadaan melko runsaasti maataloutta ja maatalousväestöä koskevaa tietoa. Näiden tietojen käyttömahdollisuudet ovat kuitenkin rajoitetut, sillä tiedustelu suoritetaan toisaalta erittäin laajasisältöisenä, mutta toisaalta pienen otoskoon puitteissa. Kun kotitaloustiedusteluun, joka suoritetaan kaikista kotitalouksista otetun satunnaisotoksen puitteissa, sisältyy tilinpitotutkimuksen osalta vain n. 3 500 kotitaloutta ja vuosihaastattelun osalta n. 9 500 kotitaloutta, jää maatilatalouksien osuus koko otoksessa niin pieneksi, että läheskään kaikkien kotitaloustiedusteluun sisältyvien "maataloustietojen" estimointia ei aineiston puitteissa voida suorittaa riittävän tarkasti. Tämä vaikeus koskee erikoisesti alueellisten, esim. läänitason tietojen estimointia. Oman rajoituksensa kotitaloustiedustelujen käytölle on muodostanut luonnollisesti tiedustelujen pitkä aikaväli (tiedustelut vuosina 1966 ja 1971). Tämä ongelma poistunee kuitenkin vuonna 1974, jolloin on tarkoitus ryhtyä suorittamaan jatkuvaa kotitaloustiedustelua.

Pääosa vuoden 1971 kotitaloustiedustelun maanviljelijäkotitalouksia koskevista tiedoista käsitellään tilastossa peltohehtaarin mukaan muodostettujen tilasuuruusluokkien puitteissa. Tilaluokat ovat 2-4.9 pha, 5-9.9 pha, 10-19.9 pha ja yli 20 pha. Lisäksi omana ryhmänä käsitellään muita maatalousyrittäjiä (puutarhanviljelijät, poromiehet, turkistarhaajat, kalastajat, kalanviljelijät yms.). Seuraavassa on esitetty vuoden 1971 kotitaloustiedustelun tulostus- ja raportointisuunnitelman mukainen sisältö pääpiirteissään sekä osoitettu tilastosta eräitä tärkeitä ja tyypillisiä maataloustilaston tietotarpeita palvelevia tietoja:

1. Kotitalouksien kulutusmenot
2. Kotitalouksien tulot ja tulojen käyttö
 - mm. maanviljelijäkotitalouksien tulot tilasuuruusluokittain ja tulolähteittäin (palkkatulot sekä yrittäjätulot maataloudesta, metsätaloudesta ja muusta yrittäjätoiminnasta, omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot)

- ansiotulot tulonsaajaa kohti tilasuuruusluokittain ja ansiolähteittäin luokituksen viljelijät/avustavat perheenjäsenet mukaan sekä erikseen koko vuoden ja osan vuotta työskennelleiden osalta (miehet ja naiset)
 - maanviljelijäkotitalouksien varat: finanssi- ja reaaliomaisuus eriteltynä omaisuuslajeittain (mm. maa- ja metsätalousomaisuuksien arvo verotusarvon mukaisena)
 - maanviljelijäkotitalouksien velat: rahoituslainat, johon yhtenä eränä sisältyy velat maatilataloudesta, muut velat (osamaksuvelat ja lainat yksityisiltä ja yrityksiltä)
 - investoinnit maa- ja metsätalouteen
3. Työ- ja vapaa-aika
- mm. työikäisen maatalousväestön osallistuminen tuotanto-toimintaan (työpanos) ikäluokittain vuoden aikana (oma maatilatalous/muu oma yritystoiminta/palkansaajana/työtömänä/työkyvyttömänä/sairaana)
 - normaalin työviikon ja työpäivän ajankäyttö
4. Ilmaispalvelut
5. Asumisolot ja asumiskustannukset
6. Kestävien tavaroiden omistus, hankintatapa ja hankintasuunnitelmat
7. Nuorison varojen käyttö

Edellä suoritettu kotitaloustiedustelun sisällön pääpiirteittäinen tarkastelu osoittaa tiedustelun sisältävän hyvin monipuolisesti tietoja maatilataloudesta ja maatalousväestöstä. Näiden tietojen käyttöä varsinaisten maataloustilastojen perustana rajoittaa kuitenkin aikaisemmin todettujen seikkojen lisäksi se, että maatilataloutta koskevat tiedot ovat tiedustelussa liiaksi aggregoituja. Kotitaloustiedustelun nykyinen sisältö ei erittele esim. maatalouden eri tuotteista saatuja tuloja, maatilatalouden omaisuuden ja tuotantopääoman lajeja eikä omaisuudesta ja tuotantopääomasta tehtyjä arvovähennyksiä. Tuoreimmat kotitaloustiedustelujen tulokset julkaistaan tilastotiedotussarjassa HI.

Työvoimatiedustelu: Maatalouden työikäisen (15-74 v.) väestön sekä maataloudessa tehtyjen työpäivien ja -tuntien määrä selvitetään kuukausittain yleisen työvoimatiedustelun yhteydessä. Tiedustelussa selvitetään työpanos yrittäjien (maanviljelijöiden), avustavien perheenjäsenten ja palkkatyövoiman osalta, miehet ja naiset erikseen. Pääasialliset erot maatilahallituksen maatalouden työpanoslukuihin aiheutuvat siitä, että työvoimatiedustelussa myös mm. rakennusten kunnossapito, luonnontuotteiden keruu, kalastus ja metsästyksen luetaan maataloustyöksi, kun taas maatilahallitus luokittelee mainitut työt maatalouden ulkopuolisiksi töiksi. Eroavuuksia mainittuihin työpanoslukuihin aiheutuu niin ikään siitä, että työvoimatiedustelun työpanos lasketaan vain 15-74-vuotiaiden osalta, kun taas maatilahallituksen työpanos sisältää periaatteessa kaikenikäisten tekemät työt.

Työvoimatiedustelun sisältöä, käsitteitä ja menetelmiä on selostettu yksityiskohtaisesti tilastokeskuksen julkaisussa Tilastollisia tiedonantoja 48, 1971. Työvoimatiedustelun tuoreimmat tulokset julkaistaan kuukausittain tilastokeskuksen tilastotiedotussarjassa TY työvoimapiireittäin sekä suuralueittain (Etelä-Suomi, Keski- ja Itä-Suomi, Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Suomi).

1.4. Muut maataloustilastoja laativat viranomaiset ja laitokset

1.4.1. Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitos (PSM)

PSM laatii varsinaisen tutkimustoimintansa ohessa omiin tiedusteluihin perustuvaa tilastoa peltoviljely- ja kotieläintuotteiden hinnoista, tuotostuotannosta sekä meijereiden ja sokerijuurikastehtaiden tuotannosta.

Peltoviljelytuotteiden markkinoille tulevia määriä ja viljelijöille maksettuja hintoja PSM tiedustelee kuukausittain ylisadalta tuotteita ostavalta kauppa-alueelta eri puolilta

maata. Näin suoritettavan tiedustelun avulla PSM saa tiedot hieman vajaasta puolesta markkinoille tulleiden peltovilejelytuotteiden määrästä. Parhaillaan tiedustelua pyritään laajentamaan siten, että se koskisi myös TUKO:n ja KESKO:n peltoviljelytuotteiden ostotoimintaa. On huomattava, että nämä samoin kuin eivät muutkaan Suomen maataloustilastot kata viljelijöiden keskinäisen maataloustuotekaupan määriä eikä hintoja.

Sokerijuurikastehtailta PSM tiedustelee kerran vuodessa niiden raaka-aineen hankinnasta, maksetuista hinnoista sekä tehtaan tuotannosta ja sen käytöstä.

Maitotaloustuotteiden osalta PSM:n tiedustelu koskee kaikkia meijereitä. Kuukausitiedustelussa kysytään meijereiden vastaanottamien maidon määriä ja tuottajille maksettuja tilityshintoja sekä maidon käytöstä eri tarkoituksiin. Kyselyn sisältö on pääpiirteissään samanlainen maatilahallituksen vastaavan kuukausikyselyn kanssa, joskin PSM:n kysely on yksityiskohtaisempi. Kuukausikyselyn lisäksi PSM suorittaa kaikkiin meijereihin kohdistuvan vuositiedustelun, jossa kysytään meijerin vuosituloksia ja maksettujen jälkitilien määriä. Tässä kyselyssä selvitetään maidonlähettäjien määrät ja vastaanotetun maidon määrät myös kunnittain, kun muuten tulokset (myös maatilahallituksen tilastossa) esitetään lähinnä meijereittäin kiinnittämättä lainkaan huomiota siihen, miltä alueilta maito meijereihin tulee.

Lihantuotannosta ja tuottajille maksetuista hinnoista PSM tiedustelee kuukausittain kaikilta osuusteurastamoilta, joiden saama osuus markkinoille tulleesta lihantuotannosta on ollut n. 47 %. Lihantuotteiden tuottajahintatilaston laatiminen on kuitenkin päätetty vuoden 1973 maataloustuloratkaisun yhteydessä siirtää maatilahallituksen tilastotoimistolle, joka suorittaa kuukausittain totaalisen teurastamoille ja teurasuttajille osoitetun tiedustelun.

Kananmunien tuottajahintatilaston pohjana olevat perustiedot PSM kerää yli sadalta otannalla valitulta, kananmunia suoraan tuottajilta ostavalta kauppaliikkeeltä eri puolilta maata.

Hintatilastojensa pohjalta PSM laskee kotieläintuotteiden ja peltoviljelytuotteiden sekä näistä laadittua kokonaisindeksiä, jossa kaikissa perusajankohtana on 1937-39 (= 100).

Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitos julkaisee neljästi vuodessa ilmestyvää tilastokatsausta sekä kerran vuodessa vuositiedotetta, joihin PSM:n omien tilastojen lisäksi on kerätty tietoja Suomen Virallisen Tilaston eri osatilastoista. Myöskin PSM:n julkaisemaan maatalouskalenteriin sisältyy runsaasti tietoja maataloudesta.

1.4.2. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos (TTT)

TTT kerää kuukausittain tiedot OTK:n ja E-osuuskauppaliikkeen kautta markkinoiduista maitotaloustuotteiden, kananmunien, villan, viljan, heinän, lihan, kasviksien, hedelmien ja marjojen määristä ja tuottajille maksetuista hinnoista. Nämä hinnat yhdessä PSM:n hintojen kanssa muodostavat maataloustuotteiden tuottajahintatilaston perustan.

1.4.3. Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintäosasto laatii tilastoja eläinlääkäreiden ja muiden eläinlääkinnän piirissä toimivien henkilöiden lukumäärästä, erilaisten eläintautien esiintymisestä, elintarviketarkastukseen hyväksytyjen laboratorioden sekä hyväksytyjen teurastamoiden ja lihateollisuuslaitosten lukumäärästä ja toiminnasta sekä kaupan kautta menevän kulutusmaidon laadusta. Eläinlääkintätoimen tilastojen tiedot saadaan eläinlääkinnän piirissä toimivien henkilöiden määrien ja koulutuksen osalta eläinlääkintäosaston henkilö-

kuntakortistosta. Muilta osin tilasto perustuu eläinlääkäreiden kalenterivuositaiseen kertomukseen toiminnastaan sekä muihin eläinlääkärien ilmoitusvelvollisuutensa puitteissa antamiin tietoihin. Todettakoon, että eläinlääkintäpalvelukset eivät virallisen toimialaluokituksen mukaan kuulu maatalouteen vaan luokkaan yhteiskunnalliset palvelukset.

1.5. Mehiläishoidon tilastot

Mehiläisten hoidon tilastoseuranta tapahtuu pääasiassa Suomen Mehiläishoitajien Keskusliiton ja siitä v. 1966 eronneen Suomen Mehiläishoitajien Keskusjärjestön Sume ry:n toimesta. Mehiläishoitajien Keskusliitto suorittaa vuosittain jäsentiedustelun, jossa tiedustellaan mm. tarhojen ja mehiläisyhdyskuntien lukumäärät, hoitajien pääammatti ja sukupuoli, pesätyypit, ruokinta, talvitappiot, mehiläisrodut, keskisadot sekä eräitä muita asioita. Jäsentiedustelu ei kuitenkaan anna tilastollisesti luotettavia tuloksia varsinkaan aluetasolla, sillä esim. vuotta 1971 koskevassa tiedustelussa vastaukset saatiin vain 17.3 %:lta Mehiläishoitajien Keskusliiton jäsenistä. Tiedustelun tulokset julkaistaan pääasiassa Mehiläistalous-lehdessä. Arvion vuosittaisesta hunajantuotannosta sekä tuottajahintatilaston laatii Keskusliiton omistama hunajaosuuskunta (Hunajayhtymä Oy). Sume ry. hankkii vastaavat tiedot omalta jäsenistöltään. Mainittakoon lisäksi, että maatiloilla (väh. 1 pha) olevien hunajayhdyskuntien määriä kysytään Maatilahallituksen otantatiedustelun yhteydessä kaksi kertaa vuodessa.

1.6. Turkistarhauksen tilastot

Turkistarhauksen tilastointia suoritetaan Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liiton (STKL) sekä Turkistuottajat Oy:n toimesta. Lisäksi MTH suorittaa joka 10. vuosi tiedustelun jokaisella turkistarhalla.

STKL pitää yllä (Atk:n avulla) turkistarhaajarekisteriä, joka päivitetään vuosittain. Tämä rekisteri sisältää mm. seuraavat tiedot: tarhaajan nimi ja osoite, tarhan koko (eläinlajeittain), vuotuinen myynti.

STKL:n tarhaajarekisterin tietojen pohjalta kunnittaisia tilastoja laaditaan tarvittaessa. Muuten STKL:n tilastoissa käytetään Liiton jäsenyhdistysten mukaista jakoa. Jäsenyhdistyksiä on 7 (Svenska Österbotten, Pohjois-Suomi, Uusimaa-Häme, Lounais-Suomi, Savo-Karjala, Satakunta ja Åland). Vuositilastot laaditaan mainitun piirijaon mukaan ja niissä julkaistaan tiedot mm. turkistarhaajien määrästä, tarhojen keskikoosta ja vuotuisista turkismyyneistä. Mainitun tilastotoiminnan lisäksi STKL suorittaa vuosittain heinäkuussa totaalisen pentulaskennan, jonka tuloksia käytetään tulevan nahkasadon ennakoiminnin lisäksi vuonna 1973 käynnistetyn katastrofiapurenkaan toiminnassa.

Turkistuottajat Oy laatii vuosittain nahkojen vientitilastoa, jossa selvitetään viennin määrä ja arvo nahkalajeittain vientimaan mukaan.

STKL:n ja Turkistuottajat Oy:n tilastotoiminnan tulokset julkaistaan kuukausittain (ei heinäkuussa) ilmestyvissä Turkis-
talous- ja Finsk Pålstidskrift-lehdissä.

1.7. Eräitä muita maataloustilastoja

Poronhoidon osalta pääasiallisesta tilastoinnista huolehtii Paliskuntain Yhdistys, joka tekee vuosittain arviot porojen määrästä paliskunnittain. Niin ikään Paliskuntain Yhdistys kerää tiedot poronlihan ja poronvuotien tuotannosta sekä niiden hinnoista.

Maanmittaushallituksen tilatilasto: Tiedot kerätään ensisijassa maanmittaushallituksen toimistojen antaman perusaineiston pohjalta. Tilojen lukumäärät julkaistaan maanmittaus-

hallituksen vuosikertomuksessa luokiteltuna tilasuuruusluokittain ja lääneittäin.

Edellä mainitsemattomia tilastoja ovat lisäksi

- tuhoeläintorjunta-aineiden myyntitilasto (Maatalouden tutkimuskeskus, Tuhoeläintutkimuslaitos)
- maatalouskoneiden myyntitilasto (Maatalouskoneiden tutkimuslaitos, tilasto sisältää lähes 70 uuden maatalouskoneen ja -laitteen vuotuisen myynnin).

Koska voitaneen tuskin olla yhtä mieltä siitä, mitä kaikkia tietoja on pidettävä oleellisina maataloustilastojen tietoina, on esillä olevaan selvitykseen pyritty sisällyttämään vain tyypillisimmät maataloustilastotiedot. Joitakin pienehköjä yksittäisiä tilastoja on saattanut jäädä selvityksestä pois myös siitä syystä, että ne eivät ole tulleet selvityksen tekijän tietoon.

2. Metsästys ja kalastus

2.1. Metsästys

Metsästykseen liittyvä tilastointi suoritetaan pääasiassa Maa- ja metsätalousministeriössä sekä riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen riistantutkimusosastossa.

Riistantutkimusosaston tilastollista perusselvitystä koskevalla toiminnalla pyritään selvittämään lähinnä riistakantojen suhteellista esiintymisrunsautta. Aineiston keruussa käytettävät menetelmät eivät kuitenkaan täytä virallisen tilaston vaatimia edellytyksiä, joten myöskään laadittujen tilastojen edustavuutta ja luotettavuutta ei voida pitää riittävänä. Riistantutkimusosasto kerää tilastojen perusaineistoa seuraavasti:

- Kaksi kertaa vuodessa n. 500 vapaaehtoista luonnonharrastajaa tiedottaa arvionsa riistakantojen esiintymisrunsaudesta,

(Toistuvien kysymysten lisäksi tiedusteluun on sisällytetty erilliskysymyksiä, jotka liittyvät riistantutkimusosaston muuhun tutkimustoimintaan).

- Elokuussa suoritetaan valtakunnallinen metsäkanalintujen reittiarviointi, jolloin saadaan lintujen suhteellinen tiheys parhailla poikueilla ympäri Suomea. Työn suorittaa n. 3 000 eränkävijää, joiden kulkeman reitin keskimääräinen pituus on n. 35 km.
- Tammikuussa kansainvälinen vesilintulaskenta, jolla kansallisella tasolla on merkitystä vain talvehtivien sinisorsien määrän selvittämisessä.
- Noin neljän vuoden väliajoin on suoritettu hirvilaskenta, joskin laskenta on tuloksiltaan voitu todeta epäluotettavaksi. Kehitetyllä uudella laskentamenetelmällä on suoritettu joitakin koelaskentoja, mutta menetelmän käyttöön ottaminen koko maassa ei riistantutkimusosaston nykyisten taloudellisten resurssien puitteissa ole mahdollista.
- Suurpetojen määrä selvitetään kaksi kertaa vuodessa lähinnä itärajan tuntumassa ilmestyvistä paikallislehdistä saadun aineiston pohjalta.

Riistantutkimusosasto julkaisee tiedot kerran vuodessa ilmestyvissä Suomen Riista-nimisessä julkaisussa.

Maa- ja metsätalousministeriön metsästys- ja kalastusosasto laatii tilastoa lunastetuista metsästyskorteista, hirvien ja valkohäntäpeurojen kaatoluvista sekä kaadoista. Lisäksi metsästysosasto tilastoi petoeläinten kaadot niiden eläinten osalta, joista maksetaan tapporahaa (mm. susi, ahma ja kettu).

2.2. Kalastus

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kalantutkimusosasto laatii tilastoa kalansaaliista. Tilasto kuvaa kunkin vuoden aikana Suomessa pyydettyjä kalamääriä kalalajeittain (13 lajia).

Erikseen ilmoitetaan ammattikalastajien, sivuammattikalastajien ja ei-ammattikalastajien saamat saaliit sekä merialueen ja sisävesialueen saaliit. Lisäksi lasketaan saaliin arvo ja arvioidaan kalastajien lukumäärä.

Vuosittain laadittavan kalansaalistilaston perustiedot kerätään postitiedustelulla. Kalastuskortit muodostavat sen kehikon, jonka perusteella saalistiedustelut lähetetään kaikille ammatti- ja sivuammattikalastajiksi ilmoittautuneille henkilöille. Lisäksi tutkimuslaitos lähettää erillisen tiedustelun kaikille rekisteröidyille kalastusaluksille. Virkistyskalastajien saamien saaliiden määrää tutkitaan umpimähkäisen otoksen avulla. Kalantutkimusosastolla ei ole omaa tilastojulkaisua, vaan kalansaalistilasto julkaistaan muissa julkaisuissa, mm. Tilastollisessa Vuosikirjassa.